

Intervjui s umjetnicima – autorima skulptura iz Parka skulptura nastalih u okviru Kolonije likovnih umjetnika "Željezara Sisak": **PETAR BARIŠIĆ**

Transkript intervjuja. Uređeni, neautorizirani tekst.

Sisak, Caprag • 22. rujna 2013.

Sudionici:

Petar Barišić, akademski kipar

Sagita Mirjam Sunara, dipl. konzervator-restaurator (Umjetnička akademija u Splitu, Odsjek za konzervaciju-restauraciju)

Mr. art. Valentina Ljubić Tobisch (Umjetnička akademija u Splitu, Odsjek za konzervaciju-restauraciju)

Snimatelj: Ratko Vrbanus (Video-studio "Vrbanus")

Transkript izradila: Tina Jerković, studentica 1. godine konzervacije-restauracije (ak. god. 2013./2014.)¹

Transkript ispravila: Sagita Mirjam Sunara (dovršeno u siječnju 2016.)

Tekst uredila, opremila slikama i bilješkama: Sagita Mirjam Sunara (siječanj 2016.)

*Sagita Mirjam Sunara i Petar Barišić ispred skulpture Muškarac i žena
(isječak iz video zapisa intervjuja, snimatelj: R. Vrbanus)*

¹ Transkript je izrađen u okviru kolegija *Metode istraživanja i dokumentiranja u konzervaciji-restauraciji* (nositeljica: S. M. Sunara, doc. art.).

Sagita Mirjam Sunara:

Ja sam Sagita Mirjam Sunara s Odsjeka za konzervaciju-restauraciju Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu. Nalazim [se] u Sisku, u krugu nekadašnje Željezare Sisak, pored skulpture *Muškarac i žena* koju je 1979. godine izradio [akademski kipar] Petar Barišić u sklopu Kolonije likovnih umjetnika "Željezara Sisak".

Gospodin Barišić je [danas] sa mnom. Razgovarat [ćemo] o tome kako je [ova] skulptura nastala, o [njenom] sadašnjem stanju; prokomentirati neke stvari vezano uz budući [restauratorski] zahvat.

Prije nego što se uhvatimo [toga, zamolit ću] gospodina Barišića da nam se kratko predstavi.

Petar Barišić:

Ja sam Petar Barišić, kipar.² U Koloniji [likovnih umjetnika "Željezara Sisak"] sam sudjelovao 1979. godine. Zapravo, [organizatori Kolonije] su imali običaj svake godine pozvati sedam, deset ili koliko [već] umjetnika iz svih područja tadašnje Jugoslavije. Ja sam [u Koloniji boravio] sa Jurom Žajom i [Jurom] Labašem iz Zagreba. Čini mi se da smo bili nas trojica iz Zagreba. Ostali su bili iz drugih krajeva Jugoslavije.³

[Sve je] teklo normalno, [onako] kako se radilo svake godine. Došli smo u pogone, vidjeli što ima od materijala. Obišli smo sve skulpture koje su do tada rađene, čisto da vidimo obim posla i materijala... Vidjeli smo u tehnološkoj proizvodnji s čim sve [Željezara] raspolaže. Došli smo direktno s njihovim tadašnjim majstorima koji su nam pomagali u radu. Neke stvari, [naime], nismo smjeli sami [raditi]. Ipak se to varilo, propilavalo i tako dalje sa specijalnim strojevima. [Neke] dijelove smo smjeli sami... To je tako teklo, da bi se otprilike sljedeće godine [skulpture] postavile. Međutim, ja sam bio dosta nezadovoljan i od tada nisam uopće dolazio [u Sisak]. Koliko je to godina? Trideset i nešto...

[Idejno rješenje, kao skicu, izradio sam u gipsu, u malom formatu, i na osnovu toga počeli smo raditi skulpture u pogonima "Željezare Sisak", u naravnoj veličini, sa izvrsnim tvorničkim majstorima, koji su svima nama pomagali pri izvedbi radova.

² Petar Barišić se rodio 7. listopada 1954. u Vrlici. U Splitu je pohađao Školu likovnih umjetnosti. Godine 1978. diplomirao je kiparstvo na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu, u klasi profesora Ivana Sabolića. Nakon toga je postao suradnik majstorske radionice Frane Kršinića (do 1981.). Od 2002. predaje na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu.

³ Godine 1979. Kolonija likovnih umjetnika "Željezara Sisak" bila je organizirana u dva saziva. Petar Barišić je sudjelovao u proljetnom sazivu Kolonije. U tom su sazivu Kolonije sudjelovali i: akademski kipar Jure Žaja iz Zagreba (rodom iz Aržana), akademski slikari Rudolf Brkić iz Zrenjanina i Dušan Lipovec iz Kamnika te akademska slikarica i grafičarka Vesna Kožić iz Siska (izvor: Vlado Krnjaić, "Nove staze", *Vjesnik Željezare : list radnog kolektiva Željezare Sisak*, god. XXVIII., br. 12 [29. lipnja 1979.], Sisak : Željezara Sisak, str. 14). U jesenskom sazivu Kolonije sudjelovalo čje etvero umjetnika: akademski slikari Aleksandar Luković i Kaća Ljubinković iz Beograda, akademski slikar i grafičar Jure Labaš iz Zagreba te akademski slikar i kipar Josip Diminić iz Labina, koji je jedini realizirao skulpture (izvor: J. Buinac, "Stvaranje i osmišljavanje u neposrednom", *Vjesnik Željezare : list radnog kolektiva Željezare Sisak*, god. XXVIII., br. 19 [12. listopada 1979.], Sisak : Željezara Sisak, str. 14).

Namjera mi je bila da u svoj rad jedim dijelom ugradim serijske proizvode koje je tvornica izrađivala i plasirala na širokom tržištu. Skulpture smo izrezali od debele čelične pločevine, tako da se dobije dojam izrezanih ljudskih kontura-meta. Na jednoj skulpturi-meti ugradio sam spojnice koje su svojim dojmom činile kičmu skulpture. Koristio sam spojnice kojima se spajaju građevinske skele. Kroz njih su trebale prolaziti čelične cijevi u dužini od nekoliko metara, usmjerene u različitim pravcima. Na drugoj skulpturi, cijevi su trebale biti zavarene za tijelo kipa, s obje strane, tako da se dobija dojam probijenosti kroz tijelo. Jedna skulptura je trebala biti blago nagnuta, a druga jače nagnuta i naslonjena na cijevi koje su zabodene u zemlju. Cijevi sa obadvije skulpture-mete su se na krajevima trebale ispreplitati, vizualno čineći gustu mrežu.]⁴

*Petar Barišić pokazuje kuda su trebale prolaziti čelične cijevi
(isječak iz video zapisa intervjua, snimatelj: R. Vrbanus)*

[Ta ideja probodenih skulptura-meta nije se baš najbolje dopala pojedincima iz uprave, pa smo u prvoj fazi završili samo izrezivanje dviju skulptura-meta. Dogovor je bio da u drugoj fazi dođem završiti skulpture. Nakon toga smo zajedno trebali odabrati mjesto za trajno postavljanje rada. Nažalost, više nikada nisam dobio poziv da završim skulpturu, i ovo je moj prvi susret s "radom", nakon toliko godina.

⁴ Tekst iz ovog i naredna dva odlomka (od "Idejno rješenje, kao skicu, izradio sam u gipsu [...] do "To je prirodni ciklus rađanja, življenja i umiranja, i na taj način se reciklirajući ponovno rađaju u nekom drugom obliku, svojstvu, materiji.") Petar Barišić je ispravio i autorizirao 25. travnja 2014. Sagita Mirjam Sunara mu je 22. travnja 2014. e-mailom poslala tekst postera koji je pripremala za 6. međunarodnu konferenciju o industrijskoj baštini "Čovjek i industrija", a koji je uključivao nekoliko isječaka (citata) iz ovog intervjua (Petar Barišić. <barisicpetar@gmail.com> "Poster prezentacija o skulpturi u Sisku" 25. travnja 2014. Osobni e-mail. [6. siječnja 2016.]).

Kako vidim, oni su skulpture po svome nahođenju, samovoljno, "dovršili", pocinčali i postavili, bez moga znanja i moje suglasnosti. Moja ideja i namjera od početka je bila da se kipovi ne zaštićuju – a one su, koliko vidim, pocinčane – kako bi, hrđajući, s vremenom propale. Želio sam da one imaju svoje rođenje, vremensko trajanje – življenje i, naposljetku, njihovo nestajanje – umiranje. Mnoge osobe koje su u to vrijeme radile u Željezari Sisak nisu više među živima, kao ni proizvodi koje su izrađivali. To je prirodni ciklus rađanja, življenja i umiranja, i na taj način se reciklirajući ponovno rađaju u nekom drugom obliku, svojstvu, materiji.]

Nažalost, [organizatori Kolonije] nisu to ispoštovali. Zapravo sam bio jako nezadovoljan u svemu ovom. Sad kad vidim kako je [rad] postavljen, dobio sam cijeli dojam.

Čelične spojnice za cijevnu skelu koje je Petar Barišić koristio za izradu svoje skulpture bile su proizvedene u Željezari Sisak (foto: S. M. Sunara, 3. listopada 2012.)

Sagita Mirjam Sunara:

Tada su dodane i metalne baze?

Petar Barišić:

Ne, metalne baze su bile pripremljene. Ja sam [im] odredio oblik i dimenziju. Međutim, vidim da su oni kasnije dodali – bez moga znanja, ali očito su to na svim skulpturama radili – inicijale [autora] i godinu nastanka. I to je u redu, to mi čak i ne smeta. Smeta mi što skulptura nije dovršena onako kako sam je zamislio.

*Na metalnoj bazi ženskoga lika elektrodom za zavarivanje izvedeni su umjetnikovi inicijali i godina izrade skulpture: "P.B. 79."
(foto: S. M. Sunara, 3. listopada 2012.)*

Sagita Mirjam Sunara:

U kojoj fazi dovršenosti je [skulptura] bila kad ste otišli iz Kolonije? Sjećate li se koliko ste [dugo boravili u Sisku]?

Petar Barišić:

Ne sjećam se. Znam da smo dolazili u nekoliko navrata. Nešto su mogli raditi, pa nisu mogli, pa smo dolazili i odlazili... Ipak smo [bili] iz Zagreba. Bili smo blizu, za razliku od drugih koji su [došli] iz dalekih krajeva, pa su morali tu i ostati do kraja, a mi nismo.

Sagita Mirjam Sunara:

Vi onda niste noćili u Hotelu [Panonija]?

Petar Barišić:

Jedno vrijeme *jesmo* noćili [u Sisku]. Jedno vrijeme smo bili [tu], pa [smo] odlazili, pa se vraćali... Ne znam iz kojih razloga oni to nisu mogli odmah realizirati.

Na kraju sam bio toliko ljutit, da sam otišao i više se nisam vraćao... I evo – završilo je [tako] kako je završilo.

Sagita Mirjam Sunara:

Dakle, danas se prvi put susrećete sa [svojim] skulpturama nakon toliko godina?

Petar Barišić:

Da. Pa evo, 1979. godina...

Sagita Mirjam Sunara:

Da.

Petar Barišić:

Kao što govori i datum pod mojim nogama.

Sagita Mirjam Sunara:

Trideset i četiri godine.

Petar Barišić:

Znam da je prošlo preko tridest.

Sagita Mirjam Sunara:

(*Smijeh.*) Jeste li u Sisak došli s [gotovom] skicom? Jeste li znali što želite napraviti?

Petar Barišić:

Da. Sve je bilo kompletno gotovo. Jedino nisam znao s [kojim ću] obujnicama [raditi], jer je bilo bilo nekoliko vrsta. To su obujnice kroz koje mora proći šavna cijev s današnjih skela.

[Jedna je asocijacija bila da je to proboden čovjek, a druga da su to proizvodi koji se tu izrađuju.] Na puno toga se mislilo.

Sagita Mirjam Sunara:

Suradnike ste sami birali ili su Vam bili dodijeljeni?

Petar Barišić:

To su, pretpostavljam, ipak bili ljudi koji su se malo [bolje] razumjeli... Tako su ih njihovi šefovi odabrali. Ali bili su vrsni majstori, [tu nemam zamjerke.] Samo, nisu majstori krivi. [Organizator] nije ispoštivao [dogovor] do kraja. A majstori su radili sve što smo im rekli.

Sagita Mirjam Sunara:

[Jeste li se, kod odabira materijala, konzultirali s majstorima ili ste sami, nakon obilaska pogona, odredili s čime ćete raditi?]

Petar Barišić:

Ja sam otprilike znao što hoću i s čim oni raspolažu. Onda smo obišli pogone, vidjeli sve materijale i [donijeli konačnu odluku]. Tako je počelo.

Onda su to [majstori] dubili specijalnim alatima. To je bio problem: kako toj teškoj pločevini dati [ovu] strukturu. Nakon toga je trebalo neke dijelove probušiti, a [neki] dijelovi su trebali biti zavareni... Trebalo je, [dakle], biti šupljih dijelova, a na nekima je trebala biti cijev koja simbolizira šupljinu.

Petar Barišić pri radu u OOUR-u Proizvodnja čeličnih konstrukcija Željezare Sisak. U drugom planu se vidi kipar Jure Žaja koji sa suradnikom izrađuje skulpturu U spomen Jurju Dalmatincu (fotografija objavljena u Vjesniku Željezare 29. lipnja 1979. uz članak Vlade Krnjaića "Nove staze"; reproducirana u katalogu izložbe Gradskoga muzeja Sisak "Kolonija likovnih umjetnika Željezare Sisak 1971 – 1990." iz 2012. godine)

*Detalj površine ženskog lika
(foto: S. M. Sunara, 3. listopada 2012.)*

Sagita Mirjam Sunara:

[Kako je izgledala podjela posla?] Tko je dobio koji zadatak? Je li varenje bilo prepušteno [majstorima]?

Petar Barišić:

Mi smo uglavnom nadgledali i govorili što [treba napraviti]. Tu i tamo smo htjeli sami isprobati [kako se vari, prorezuje... Za to su se koristile] specijalne elektrode koje su [mogle prorezati] debljinu od pet, šest centimetara... Tako da smo isprobavali... Ali, naravno, uz nazočnost ljudi koji su stručni. Da se, nedajbože, nešto dogodilo, oni bi bili krivi.

Sagita Mirjam Sunara:

Skica ili [maketa ove skulpture] je, dakle, ostala u Koloniji?

Petar Barišić:

Skica je bila! To je ostalo Koloniji. [Postojali su] i crteži, i mala gipsana maketa – ili drvena, više se ne sjećam. Ali postojala je mala maketa, [visine] 20 – 25 cm na kojoj je bilo prikazano sve ovo o čemu govorim. Jer skulptura nikad nije realizirana u obliku u kojem je trebala biti. Zato nisam niti dolazio. Ali evo, na kraju sam popustio Vašim upornim pozivima.

*Petar Barišić pokazuje dimenzije makete skulpture Muškarac i žena
(isječak iz video zapisa intervjua, snimatelj: R. Vrbanus)*

Sagita Mirjam Sunara:

I na tome Vam hvala! [Posjedujete li] u svojoj osobnoj arhivi skicu [ove skulpture]?

Petar Barišić:

Ne, ne. [Skicu] sam ostavio [ovdje u Sisku]. Oni su, zapravo, nama to trebali vratiti nakon postavljanja [radova]. Ja sam trebao doći na postavljanje, ali kako ću doći kad su mi u razgovoru – vjerojatno telefonskom, ne sjećam se više – rekli: "Pa ne, nismo stavili, nismo stigli pa..." I onda sam... Naprosto, prestala je komunikacija. A onda su počeli [dolaziti] novi ljudi u Koloniju, tako da naprosto više nisam ...

Sagita Mirjam Sunara:

Zanimljivo mi je ovo što ste rekli na početku, da su Vam [organizatori Kolonije] pokazali neke skulpture koje su već bile realizirane. Jesu li [te skulpture] bile [postavljene na zelene površine] ili su bile [negdje pohranjene]? Gdje su se nalazile?

Petar Barišić:

Neke su već bile izložene... Nalazile su se baš po ovim parkovima. Neke su još bile oko radionica. Nisu sve [skulpture] bile postavljene.

Bio je običaj da [na početku svakog saziva organizatori Kolonije provedu umjetnike kroz Željezaru, pokažu im prostore]... Lijepo je to krenulo, ali nažalost nije lijepo završilo.

Sagita Mirjam Sunara:

[Jesu li umjetnici bili konzultirani oko lokacija na koje će njihove skulpture biti postavljene?] Ponekad je lakše ako znate za koji prostor konkretno stvarate.

Petar Barišić:

Ma dobro. Mi smo svi otprilike vidjeli prostor. To su prostori između velikih hala, kao što vidimo i sada. Zapravo su to parkovi, prekrasni parkovi. [Skulptura] može biti postavljena lijevo ili desno, to nije toliko [važno]. Niste imali neku specijalnu pozadinu. To su bili obični parkovni prostori s tim pogonima i zgradama. Po meni, skulpture su se tu dobro uklapale...

Nažalost, sad je sve stalo. Ne održava se bogznakako. Evo, [čak i] ovaj temelj koji se nagnuo... Očito nije napravljen propisno, pa tone prilikom smrzavanja i odmrzavanja tla. Skulptura sad visi dobrih 10 – 15 cm [iznad ruba temelja], što je strašno ružno.

Sagita Mirjam Sunara:

[Što mislite o tome kako su Vaše skulpture postavljene?] Znamo da nisu izvedene prema Vašoj zamisli, no "komuniciraju" li dobro među sobom i sa svojim okruženjem?

Petar Barišić:

I da i ne. Ne čini mi se da su baš najsretnije postavljene.⁵ Ali [tako je to] kad čovjek izvorno ne napravi rad do kraja.

Svi smo mi umjetnici, ili barem velik dio nas, skloni neke skulpture raditi godinama. To nam se dešava i u ateljeima: neke [skulpture] ne diraš nikad, jer si njima jako zadovoljan. Nekim skulpturama nakon tri godine nešto dodaš, nešto oduzmeš... Nakon nekog vremena promijeniš i više od pedeset posto [rada]. I to je sve normalno. Ali ovdje nisam [napravio] niti ono što je trebalo biti napravljeno, pa mi je teško [reći što dalje s time].

Sagita Mirjam Sunara:

Doživljavate li ih uopće kao svoj [rad]?

⁵ U razgovoru koji se poveo nakon intervjua, Petar Barišić je objasnio da figure muškarca i žene nisu trebale biti postavljene pod pravim, nego pod šiljastim kutom.

Petar Barišić:

Onako, na pola. Ako se to može [izraziti] u nekim postotcima.

Sagita Mirjam Sunara:

Ako [bismo] u budućnosti planirali njihovo izmještanje, [kakav biste nam savjet dali]?
Baš i nema smisla da stoje tu gdje jesu, u potpuno zapuštenom prostoru.

Petar Barišić:

[Evo] što bi trebalo napraviti: [nabaviti] pedeset, dvadeset metara cijevi. Ja sam voljan u bilo kojem trenutku doći ovdje, ako se to može organizirati, da se tih deset, petnaest cijevi proturi kroz ove [figure]. Na par mjesta bi to trebalo povariti. I trebalo bi skinuti [cink]. Ne znam da li se to uopće da očistiti, i na koji način. Meni pocinčanost naprosto nije bila u koncepciji.

Sagita Mirjam Sunara:

[Nije bila dio Vaše] ideje.

Petar Barišić:

[Cink] je čak dobio patinu pa neloše izgleda, ali kad [hrđa] počne probijati... Sad je, zapravo, u najgorem stanju.

*Površina skulpture neravnomjerno je zahvaćena korozijom
(foto: S. M. Sunara, 3. listopada 2012.)*

Sagita Mirjam Sunara:

Što Vam [na skulpturama] najviše odvlači pažnju, osim toga što nedostaju neki elementi?

Petar Barišić:

To je to! [Kad vam nešto u radu nedostaje – fali, znači da rad niste napravili do kraja, barem ne onako kako ste ga zamislili napraviti. Ja ću skinuti svoj potpis sa skulpture, jer taj rad nije završen... Da, to tako ide! Kad vam nije omogućeno da rad napravite do kraja, onako kako ste ga zamislili napraviti. Rad koji niste dovršili, s njim niste ni zadovoljni. Takav rad ne potpisujete. Skulpturu s kojom niste zadovoljni, razbijete!]⁶

Sagita Mirjam Sunara:

A naš zadatak je da čuvamo.

Petar Barišić:

Slažem se ja: vaš zadatak je da čuvate. Vaš je zadatak da čuvate skulpturu koju je umjetnik potpisao, koja je gotova. Apsolutno sam za to da se [takva skulptura] čuva! Ali ova skulptura nije gotova, ona nikad nije završena, i onda mi je glupo čuvati nešto što nije završeno.

Sagita Mirjam Sunara:

Nekako su Vam pomiješani osjećaji sad kad sve to skupa gledate...

Petar Barišić:

Ma nije pitanje pomiješanosti osjećaja, nego... Ja sam čovjek koji je profesionalac u svom poslu, i to očekujem od drugih – kao što ste Vi [profesionalac] u svom poslu, snimatelj u svom, [i tako dalje]. Ili ćemo napraviti posao do kraja, pa ga završiti, ili ga nećemo napraviti. Ako ga nismo napravili, on ne postoji. Jer što znači napola napravljen posao?! To je kao da vam netko napravi cipele bez potplata. Što ćete s ovim gore?!

Sagita Mirjam Sunara:

Apsolutno. Slažem se. No recimo da bude predloženo da se skulptura izmjesti iz ovog prostora. Smatrate li da je to potrebno?

⁶ Tekst u uglatim zagradama Petar Barišić je ispravio i autorizirao 25. travnja 2014. Za objašnjenje vidi bilješku 4.

Petar Barišić:

Ja ne! Ja bih radije da ostane tu, jer se ovdje barem ne vidi, [nije dostupna] široj publici.

Ponovno kažem: skulpturu s kojom niste zadovoljni... Ne sa skulpturom [kao takvom], nego zato što *nije dovršena*. Ako nije dovršena, ona nije moja skulptura.

Sagita Mirjam Sunara:

Potpuno mi je jasno.

Petar Barišić:

To je još gluplje, da ide negdje u javni prostor koji živi. Za razliku od ovog, koji sad *ne* živi. Bilo bi mi krivo da ode negdje, a da nije dovršena.

Ako se ima sredstava za [njezino izmještanje], onda ne vidim razloga zašto se ne bi [dovršila] dok je umjetnik živ... [Potrebno je jako] malo financijskih sredstava, to je zanemariv [iznos]. A evo, hvala Bogu, još sam živ.

Sagita Mirjam Sunara:

[Mislite, dakle, da se skulptura još uvijek može spasiti?]

Petar Barišić:

Apsolutno! [Realizirati] onako kako sam je zamislio.

Sagita Mirjam Sunara:

Prema Vašoj ideji...

Petar Barišić:

[Ja ne želim da se restaurira i čuva nešto što nije napravljeno i završeno po mojem idejnom rješenju. Moje legetimno pravo je svemu tome reći: NE, dajte mi aparat za rezanje, da je izrežem na pet, šest, deset komada, i da je bacim u staro željezo. Neka tako počne proces recikliranja, i na taj ćemo način materiji omogućiti prelazak u druge oblike.]⁷

⁷ Tekst u uglatim zagradama Petar Barišić je ispravio i autorizirao 25. travnja 2014. Za objašnjenje vidi bilješku 4.

Sagita Mirjam Sunara:

Razumijem. Možemo li se [još jednom] prisjetiti perioda [koji ste proveli u Koloniji]? Bili ste tu s gospodinom Jurom Žajom. [Sjećate li se ičega vezano uz izradu njegovih skulptura?] Maločas smo vidjeli fotografiju...

Jure Žaja izrađuje skulpturu U spomen Jurju Dalmatincu (fotografija preuzeta iz kataloga izložbe Gradskoga muzeja Sisak "Kolonija likovnih umjetnika Željezare Sisak 1971 – 1990." iz 2012. godine)

Petar Barišić:

[Druženja s kolegama na kolonijama su uvijek lijepa. Čovjek se druži, zezna, idemo na pića...] To je uvijek lijepo. [Bio sam na više kolonija, i sve su mi ostale u lijepom sjećanju.]

Nažalost, danas se to pretvorilo u nešto drugo. Nema tog srca. Komercijaliziralo se, ispolitiziralo, tako da odbijam [pozive za sudjelovanje u kolonijama]. Niti me to veseli, niti...

To više nema veze s prvotnom zamisli, gdje bi se ljudi trebali družiti, gdje bi trebali dolaziti drugi ljudi, slušati, biti s umjetnicima, čuti kako oni razmišljaju. To je imalo

društveni smisao. Danas, kako se to radi... Izostale su te bitne komponente, pa mi se to čini izlišno. [Sudjelujem] eventualno ako nekoga znam ili ako me netko od prijatelja nagovori da idemo. [Kolonije] me inače stvarno ne interesiraju.

Sagita Mirjam Sunara:

[Sisačka je] kolonija imala dodanu vrijednost, jer je [njezin cilj bio] približiti umjetnost radnicima. [Prema Vašem mišljenju,] je li ona u tome uspijevala? Kakav je bio odnos radnika [prema umjetnicima]? Kako su Vas primili? Jesu li bili otvoreni za takve stvari?

Petar Barišić:

Pa, jako dobro. Prvo, ljudi su tada bili dosta zadovoljni načinom življenja. Svi su dobro živjeli od plaće, bez obzira kolika ona bila. S njom su mogli zadovoljiti svoje potrebe. Ljudi su bili jako zadovoljni, najprije sa svojim životom, s tim gdje rade, kako rade, i sa svim odnosima. I naravno da su onda i prema umjetnicima – pogotovo su prema nama bili...

Ljudi često griješe koji misle: "To su ljudi neuki, ne razumiju umjetnost." Iznenadili bi se koliko ti ljudi osjećaju! Samo, naravno, uvijek su – [ne znam da li je *bojažljivi* prava riječ] – pa bi prišli... Ali kad bi se otvorili, onda biste zapravo vidjeli da imaju nevjerovatan osjećaj za prostor, za skulpturu, za umjetnost. Nas je zapravo to najviše čudilo od svega.

Sagita Mirjam Sunara:

Da! Gospodin [Zlatko] Zlatić je [u jednom intervjuu za *Vjesnik Željezare*] komentirao da se, kad je dolazio u Koloniju, bojao kako će ga radnici primiti, hoće li naići na razumijevanje, ali [se pokazalo] da je to vrlo sretna kombinacija.⁸

Petar Barišić:

Sjajna kombinacija! Ako bismo se tako vladali – što će netko reći ili neće reći – mislim da se ja ne bih bavio tim poslom. Uvijek mi je bilo drago kad bi se prešao taj prag, kad bi ljudi počeli normalno komunicirati...

Obično [se govorilo da su] umjetnici ovakvi ili onakvi, onda bi poslije oni došli i [rekli]: "Pa zapravo ste vi puno normalniji nego svi mi skupa!"

⁸ U intervjuu za *Vjesnik Željezare*, Zlatko Zlatić je 1978. godine kazao sljedeće: "Došao sam s izvjesnom tremom od sredine i odnosa sredine prema onome što radimo. No sada je drugačije. Sve je dobro, ljudi su me prihvatili i surađivali sa mnom – zahvaljujem se svima..." (osobna arhiva Zlatka Zlatića, J. Buinac, "Vrijedna potvrda razmjene rada", *Vjesnik Željezare : list radnog kolektiva Željezare Sisak*, god. XXVII, br. 13 [7. srpnja 1978.], Sisak : Željezara Sisak, str. 10).

Ja uvijek tvrdim: ljudi koji su negdje duboko svjesni sebe, svjesni toga što rade, zapravo su vrlo jednostavni i komunikativni. Za razliku od napuhanih, ali o njima nećemo. O njima ćemo drugi put!

Sagita Mirjam Sunara:

S tehničke strane, je li Vam to bilo poučno iskustvo? [Ipak ste imali priliku raditi s] vrsnim majstorima: variocima, [strojobravarima]...? Kakvo ste do tada imali iskustvo rada u metalu?

Petar Barišić:

Da, radio sam u metalu. Možda nisam imao tako velike strojeve koje su oni imali... Možda ne bih nikada mogao imati takav stroj, koji može prorezati pet, šest centimetara debljine... Imali smo [strojeve koje smo koristili za izradu] manjih skulptura od lima. To sam radio, i to sam mogao. Makar sam znao [raditi i sa većim strojevima, jer sam bio i radio u različitim radionicama. [No,] umjetnik naprosto ne može sam imati sve te strojeve. Gdje bismo došli, kad bismo to imali?!

Ali zato smo uvijek surađivali s tvornicama, ili privatnim ili – u to vrijeme – državnim, gdje je bilo normalno da se [ulaže u] umjetnost... I to je ono čega, nažalost, danas nema, što se potpuno izgubilo: nema suradnje s velikim, danas privatnim, firmama. A zapravo bi to bilo najnormalnije. To su firme koje [ostvaruju] veliku dobit. [Prirodno bi bilo] da je ta suradnja nastavljena, i da se sredstva ulažu u umjetnost. Nažalost, kao što smo maloprije rekli, danas je sve svedeno na konzumerizam... On nas je odveo tu gdje jesmo.

Sagita Mirjam Sunara:

Kad bismo ideju [za skulpturu na kojoj ste radili u Sisku] pokušali smjestiti u širi kontekst, [gdje bi bilo njezino mjesto? Kako se ona uklapa u] Vaše umjetničke preokupacije u to vrijeme? Jeste li radili nešto slično prije ili iza toga, ili u to vrijeme?

Petar Barišić:

Pa ne. Ovo je baš iz tog razdoblja, 1979., kako sam negdje promišljao... A zapravo sam se morao prilagoditi, i to opet ponavljam, materijalima koje su oni imali.

Danas radim nešto potpuno drugačije, makar i danas radim u metalu...

Sagita Mirjam Sunara:

Zanimljivo je ovo što ste govorili da ste inzistirali na tome da [koristite] željezo koje će biti izloženo vremenu, i koje će pokazivati...

Petar Barišić:

Izloženo vremenu. Upravo: propadanju...

Sagita Mirjam Sunara:

... [znakove] propadanja, jer je tema [Vašega rada] bila život.

Petar Barišić:

Upravo to: život! I njihovi proizvodi jednako propadaju kao i sve drugo. Zašto zaštićivati? Ne, neka propada! Kažem, *ponavljam*: ti ljudi su možda otišli... Pošto sve propada, i reciklira se, i vraća se – tako i to.

Zato kažem: Ideja se mora poštivati do kraja.

Sagita Mirjam Sunara:

Apsolutno se slažem s time.

U sklopu Kolonije su nastala samo ova dva rada?

Petar Barišić:

Da.

Petar Barišić:

Svi smo mi dolazili [raditi] po jedan rad. Sad, jesu li [organizatori] neke umjetnike zvali dva puta – ja [to] ne znam. I to se znalo događati: da [te] nakon puno vremena ponovno pozovu. To je u redu, zašto ne. Ali kako se tada desilo da [posao] nismo do kraja odradili, i ne [onako] kako treba, ja se više nisam niti javljao, niti želio imati išta sa skulpturama, Kolonijom i Željezom Sisak.

Sagita Mirjam Sunara:

Sjećate li se, možda, rada gospodina Žaje? Je li on bio [zadovoljan] s konačnim ishodom?

Petar Barišić:

Pa... Ja mislim da je Žaja čak i [bio zadovoljan], da je on, zapravo, rad završio do kraja i da je bio cijelo vrijeme [tu]. Nije ostavio ništa da se naknadno završi, nego je on završio. Koliko se sjećam, mislim da je on čak... Da li je bio na samoj postavi, to ne znam, jer obično su oni to postavljali nakon nekog vremena. Znači, kad je [Kolonija] završila, trebalo je pronaći prostor gdje [će se rad postaviti], napraviti betonske

temelje... I onda bi se dolazilo ili sljedeće godine, ili par mjeseci poslije. Nisam s Jurom poslije o tome razgovarao, ali, koliko se sjećam, mislim da je bio zadovoljan, jer se njegov rad ostvario do kraja onako kako [ga] je zamislio.

Lijevo: Jure Žaja, U spomen Jurju Dalmatincu, 1979., pocinčani čelik, 300 x 48 x 5 cm (skulptura je 2015. godine ukradena). Desno: Jure Žaja, Glava bika, 1979., pocinčani čelik, 93 x 50 x 14 cm (foto: Neven Peko, ožujak 2015.)

Sagita Mirjam Sunara:

Je li neka Vaša skulptura do sada bila restaurirana? Kakva su Vaša iskustva po tom pitanju?

Petar Barišić:

Ne, [nijedna moja skulptura nije bila restaurirana].

Sagita Mirjam Sunara:

[U slučaju da neki Vaš rad treba restaurirati], da li biste htjeli da Vas se konzultira oko toga?

Petar Barišić:

Uvijek sam mišljenja: dok su autori živi, treba ih konzultirati. Do zadnjega dana! Kad njih ne bude, onda to treba prepustiti struci. [Struci] kao što je vaša. To je struka vrhunska, koja zna svoj posao. Struka koja treba štiti umjetnine, kao što ih [vi i] štite. Ali dok su umjetnici živi, mislim da se treba s njima konzultirati.

Sagita Mirjam Sunara:

[Sad ću Vam postaviti] jedno filozofsko ili teorijsko pitanje. Gdje je, po Vama, granica između plemenite patine i propadanja/oštećenja?

Petar Barišić:

Meni je i jedna i druga patina fenomenalna. To ovisi o tome što čovjek hoće.

[Ova siva patina mi je prekrasna. Čak i da je moja skulptura bila napravljena do kraja, a da su je pocinčali, ne bih imao ništa protiv, jer je to lijepa patina. Jedino je nevolja to kad počne hrđa izbijati, pa nastanu fleke. Onda je to velik problem.] Međutim, [kod ove je skulpture] izostala komponenta propadanja, koja mi je bila bitna.

Sad ste vi došli u poziciju da ovo restaurirate, vratite u izvorni oblik... Pitanje je hoće li nakon toga biti sredstava [za održavanje]. Ovako ona propada, i što više propada, sve mi je bolja – jer je tako zamišljena.

Sagita Mirjam Sunara:

[To je velik izazov, jer]... [Cilj] ovoga intervjua je otkriti šta je bila [Vaša] izvorna nakana, ili želja, ili htijenje... A poanta je očuvati upravo to: [izvornu ideju]! Pa kad imate rad koji *ne* utjelovljuje umjetnikovu ideju, to je priličan problem.

Petar Barišić:

Nije priličan, nego velik problem! [Zato mi i smeta] kad se kaže da bi se [skulptura] premještala u urbaniji prostor... Nažalost, tvornica sad više ne živi, čitavi ti pogoni...

Ja sam potpuno protiv [premještanja], ako se moja skulptura ne završi onako kako sam je ja zamislio. Ali živ jesam, prema tome nema nikakvog problema. To su toliko mala sredstva: cijevi, koje mogu koštati par stotina kuna, i jedan čovjek s aparatom [za varenje] koji će to napraviti... Mislim, to sve može koštati tisuću kuna, [po mojoj procjeni.]

Sagita Mirjam Sunara:

[Imam] jedno pitanje vezano uz betonske podeste na kojima skulpture stoje. Je li Vam bitno da metalni podesti [budu] u razini s tlom ili Vam je [prihvatljivo] to što su malo izdignuti?

Petar Barišić:

Pa...

Sagita Mirjam Sunara:

Je li Vam se to činilo bitnim tada [kad ste radili ovu skulpturu]?

Petar Barišić:

Ja sam htio da [metalni podesti] budu negdje u visini pokošene trave. E sad, druga je stvar to što je ovdje depresija... Po meni bi [podest] uvijek trebao biti u [razini okolnog tla] ili bi se podloga [trebala blago] uzdizati, poput humka, tako da se voda slijeva. Vidim da su otprilike do pola ispoštovali [ono što sam tražio]. Betonska baza je trebala biti puno više uvučena, tako da [ispod metalnog podesta] ostaje tamna šupljina. [Kad se trava] pokosi, trebalo je izgledati kao da [skulpture] levitiraju, kao da su lagano dignute...

Kad se [umjetnikova želja] ne poštuje do kraja, onda je to uvijek problem. Stalno se vraćamo na to!

*Petar Barišić, Muškarac i žena (nedovršeni rad), 1979., pocinčani čelik, 262 x 65 x 5 cm (muška figura) i 242 x 60 x 5 cm (ženska figura)
(foto: S. M. Sunara, 3. listopada 2012.)*

Sagita Mirjam Sunara:

A kod drugih [Vaših] radova, [kakve zahtjeve imate vezano uz postavljanje i prezentaciju]? Inzistirate li na takvim stvarima?

Petar Barišić:

Jako! Jako pazim [na to]. Ali onda sam skulpturu potpisao i zbilja stojim iza nje.

Sagita Mirjam Sunara:

Danas ste došli u Sisak nakon puno godina. [Ako se ne varam, ovo je Vaš prvi posjet gradu nakon boravka u Koloniji 1979.?]]

Petar Barišić:

Nakon... Koliko smo konstantirali? Trideset i četiri godine?

Sagita Mirjam Sunara:

Trideset i četiri! Prošetali ste malo po gradu, provozali smo se do mjesta [na kojemu se nalazi Vaša skulptura]. Kakvi su Vam dojmovi?

Petar Barišić:

Tužna mi je spoznaja da ovdje više života nema. Ovo je praktički mrtvo. Cijeli pogon je mrtav. [I] sami vidite: nigdje nikoga. Neki su nas tu ljudi dočekali: zaštitari. Ali zapravo... Tuga velika. A koliko smo se [samo] vozili da bismo došli do ove skulpture! Pazite, to su hektari i hektari tvornice, odnosno hale i hale, i na kraju [je] sve propalo, sve stoji...

Sagita Mirjam Sunara:

A Vi se sjećate [vremena u kojemu je tvornica živjela]...

Petar Barišić:

Ja se sjećam: to je vrvilo životom, radnicima, smijehom, ljudima... To je bilo čudo! I to je, zapravo, život. A ovo je smrt. Ovo je, nažalost, mrtvo.

Sagita Mirjam Sunara:

Mislim [da možemo privesti razgovor kraju... Osim ako] moja kolegica Valentina Ljubić Tobisch nema kakvo pitanje?

Petar Barišić:

Ja bih da ipak uđe malo u kadar naša Valentina!

Sagita Mirjam Sunara:

Valentina možda ima [kakvo] stručno pitanje.

Valentina Ljubić Tobisch:

Meni je, u stvari, sve jasno nakon ovog Vašeg iskaza o skulpturama. Vrlo mi je interesantna ova misao da skulpture nisu završene, ali mi je još interesantnija ova druga: da želite prihvatiti [njihovo] propadanje.

[Zanima me], do koje granice prihvaćate propadanje skulptura? Radi se, [naime], o željeznim skulpturama. Željezo je reaktivno na zraku. Skulpture su namijenjene vanjskom prostoru. Do koje biste granice htjeli da one propadaju? Želite li ih, u [konačnici], sačuvati?

Petar Barišić:

Ne! Baš obrnuto! Znači, dok su žive – žive. I one propadaju, kao što propada ljudski život. Zato i jesu muška i ženska skulptura, sa svim ovim elementima o kojima smo razgovarali.

Jedan dan, a pitanje je [kad će do toga doći], jer [skulpture] stvarno ima, pločevina od koje je rađena je [vrlo] debela... Po meni, kad dođe doslovno do pred samo raspadanje, mislim da će tada biti najbolja. A onoga dana kad nestane – nestala je, kao što nestaje ljudski život. Ali se sve vraća. Vraća se to negdje dolje, pa se pretvara u neki drugi mineral, rudu ili [nešto drugo], ili izraste trava iz njega... Pa se opet reciklira i tako dalje.

Svjesno sam išao na to da [skulptura] propadne – zato me strašno smeta što su oni to išli zaštićivati, jer [rad] gubi prvotni, odnosno osnovni smisao. A osnovna [ideja] je bila: život. Rađamo se, živimo, umiremo, nestajemo, nešto se drugo iz toga rađa... Iz te energije, ili iz pepela, ili.. U svakom slučaju, stalno je reciklaža. To mi je, zapravo, bila cijela ideja.

Sagita Mirjam Sunara:

A da [je skulptura] bila izrađena od željeza, i da je u nekom momentu toliko propala da je se odlučilo [pohraniti] u muzej?

Petar Barišić:

[Do toga će doći tek] iza moje smrti pa... Ako će netko drugi odlučivati!

Valentina Ljubić Tobisch:

Nadate se da će netko drugi donijeti tu odluku. (*Smijeh.*)

Petar Barišić:

Možda će donijeti bolju odluku nego što je donosi sam umjetnik, makar uvijek u to sumnjam. No hajde, [dozvolimo] i tu mogućnost.

Valentina Ljubić Tobisch:

U redu. Hvala Vam puno na ovim informacijama. Puno ste nam pomogli, i kod cijelog koncepta brige [o ovim] skulpturama.

Petar Barišić:

Hvala i vama. Žalosno je što sam morao ovako doći nakon trideset i nešto godina, ali ipak sam morao udovoljiti struci. A vi ste struka, i imate jedan prekrasan zadatak i [prekrasnu] struku. To je velika čast i vama – a mislim da ćete se na tome i vi [profesionalno] izgrađivati – i Odsjeku za konzervaciju-restauraciju Umjetničke akademije u Splitu. Čast mi je i zadovoljstvo da sam vas upoznao, i da ćemo se i u budućnosti družiti.

Valentina Ljubić Tobisch:

Hoćemo svakako!

[KRAJ SLUŽBENOG DIJELA INTERVJUA.]

Sagita Mirjam Sunara:

Puno hvala.

Valentina Ljubić Tobisch:

Sjajan intervju. Ozbiljno. Jako mi je drago da sam ovo čula.

Petar Barišić:

Da, da.

Sagita Mirjam Sunara:

I meni! (*Obrća se Valetini Ljubić Tobisch.*) [Govorim ti u čemu] je problem: [restauriranje ovdje neće značiti da čuvamo ono što imamo pred sobom], nego...

Valentina Ljubić Tobisch:

Ovo je jasno.

Petar Barišić:

Zato sam i spomenuo ovo: vi ste struka, i struku treba poštivati.

[Slijedi dio razgovora koji se ne odnosi na skulpture iz Parka skulptura nastalih u okviru Kolonije likovnih umjetnika "Željezara Sisak".]

Valentina Ljubić Tobisch:

Vi nas sada postavljate pred jako velik problem. Meni je ovo prvi put da se susrećem s ovakvim problemom, a imala sam već jako puno stvari s kojima...

Petar Barišić:

Ne, ovo je sjajno!

Sagita Mirjam Sunara:

[Kod skulpture Hame Čavrka *Forma I* imamo identičan problem.]⁹

Valentina Ljubić Tobisch:

Vrlo sličan...

Petar Barišić:

Bilo bi [dobro] da vi sad onome tko vas je angažirao – je li to Grad [Sisak ili netko drugi] – da kažete: "OK, mi smo za spašavanje drugih [skulptura], ali ajmo ovu

⁹ Skulptura Hame Čavrka *Forma I* iz 1982. godine nije izvedena u skladu s izvornom idejom autora. Umjetnik je najprije u anketnom listiću, a onda i u intervjuu koji je Sagita Mirjam Sunara obavila s njim u Sisku, objasnio da su ploče koje tvore vanjsku opnu skulpture spojene plinskim zavarivanjem bez njegova znanja i dozvole. Time se promijenila forma skulpture, a izgubio se i dojam preklapanja ploča. Čavrk je tražio da mu organizatori Kolonije daju materijal i radnika koji će mu pomoći da napravi novu skulpturu, ali mu to nije odobreno. Ljutit i razočaran, napustio je Sisak.

dovesti do [kraja]. Ajmo skinuti zaštitu i pustiti je da propada. Idemo je *stvarno* izvesti."

Mislim, da *vi* pomognete. Razumijete? Vi ste sad u drugoj ulozi.

Sagita Mirjam Sunara:

Razumijemo.

Valentina Ljubić Tobisch:

To je naš posao ovdje.

Petar Barišić:

Da, ali bi trebalo biti obrnuto. Da [kažete]: "Idemo napraviti skulpturu, da je pustimo da propada." Razumijete li me?

Valentina Ljubić Tobisch:

U principu, to je dio ovog cijelog projekta.

Petar Barišić:

Da, ali ako već radite projekt – a *je* projekt – onda ajmo napraviti [posao] do kraja. [Ajmo u obrnuti proces: propadanje umjesto čuvanja. Barem na mojoj skulpturi!]

Valentina Ljubić Tobisch:

Naravno. Ali...

Petar Barišić:

Što i vama treba biti intrigantno!

Valentina Ljubić Tobisch:

Misao koju ste [izrekli], da svaki umjetnik radi na svojim djelima radi tijekom određenog vremena...

Petar Barišić:

Uvijek!

Valentina Ljubić Tobisch:

Znači, kod nekih skulptura ili umjetničkih djela taj posao prestaje nakon mjesec dana, a kod drugih se to nastavlja...

Petar Barišić:

Cijeli život!

Valentina Ljubić Tobisch:

...i možda nakon dvadeset godina odlučite nešto promijeniti: naravno da imate pravo na to. Međutim, ja se prvi put nalazim u situaciji gdje imamo skulpturu koja je *izložena već trideset godina*, i Vi nama sad velite da ona nije napravljena onako kako ste Vi htjeli. Znači, Vi bi je vrlo rado promijenili?

Petar Barišić:

Da! Pa ja sam to mogao reći i prije trideset i dvije godine. Svake godine sam mogao govoriti, ali nisam imao [kome]! Nisam imao sugovornike! Ali sad imam dvije sugovornice...

Valentina Ljubić Tobisch:

(Smijeh.)

Petar Barišić:

...i s [velikim] se zadovoljstvom nalazim ispred ovoga i dajem intervju, odnosno razgovaram o skulpturama.

Valentina Ljubić Tobisch:

[Da.]

Petar Barišić:

Niti je mene tko pitao, niti... Kad smo prvi put uspostavili kontakt, ja nisam uopće htio o tome [govoriti], jer ja sam toliko mrzio ovo sve skupa.

Valentina Ljubić Tobisch:

[Još dok smo se vozili] u autu, mislila da [imamo još jedan slučaj] kao [što je] skulptura Hame Čavrka... Njegov iskaz smo dobili jučer.

Sagita Mirjam Sunara:

Da, ista stvar.

Valentina Ljubić Tobisch:

Međutim, nije ista. Nije uopće usporediva! Zato što se njegova skulptura ne može promijeniti. Ono što se kod njegove skulpture dogodilo, ne možemo vratiti natrag. Postoji mogućnost da [umjetnik] napravi maketu, manju skulpturu slične forme, oblika... [Da ponovno izradi ono što je tada zamislio.]

Petar Barišić:

A-ha.

Valentina Ljubić Tobisch:

Ali kod Vas je situacija obrnuta.

Petar Barišić:

Pa to je zanimljivije! Zamislite da je sve isto!

Valentina Ljubić Tobisch:

Vi [svoje] djelo još uvijek možete promijeniti.

Petar Barišić:

Apsolutno! Ovo bi se i trebalo promijeniti.

Valentina Ljubić Tobisch:

Znači, imamo treću situaciju.

Petar Barišić:

Kud ćete ljepše [nego] da imate različite situacije!

Sagita Mirjam Sunara:

Apsolutno! Samo što su to velike etičke dileme...

Valentina Ljubić Tobisch:

Da.

Petar Barišić:

Ne! Nema etičkih dilema dok je umjetnik živ.

Valentina Ljubić Tobisch:

(*Smijeh.*) Ja uopće nisam bila pripremljena na ove etičke dvojbe.

Petar Barišić:

Dok sam god živ, *ja* sam vlasnik autorskih prava ovog [djela]. Netko je vlasnik toga fizički, ali ja sam [vlasnik] autorskih [prava].

Kao autor, mogu apsolutno sve mijenjati. I to mi apsolutno nitko ne može zabraniti.

Tim više što to nikad nije plaćeno, nego je to tada, [kako je to već bivalo u kolonijama], plaćeno kroz spavanje... Što je beznačajno! Nitko to nije otkupio za neku stvarnu, veliku vrijednost, pa da kaže: "OK, ja sam to kupio i imaš autorska prava, ali nemaš pravo mijenjati, jer ja sam vlasnik skulpture." To je druga stvar.

Valentina Ljubić Tobisch:

Jasno.

Petar Barišić:

To su te razlike o kojima govorim.

Valentina Ljubić Tobisch:

Ali Vi nas stavljate u još jednu dvojbu, [mimo] ove etičke, profesionalne. [Radi se o ovome]: mi sad moramo intervjuirati sve umjetnike koji su tu radili, [odnosno one koji su još živi]. Nakon pet, šest intervjuja [koje smo obavili, možemo razlučiti tri grupe, odnosno tri situacije:] umjetnike koji su zadovoljni izvedbom [svoga rada], umjetnike koji su potpuno nezadovoljni, [ali] ne mogu više ništa promijeniti, i [umjetnike kod kojih se] nešto još može nadograditi.

Petar Barišić:

Ali to i vama mora biti interesantno!

Valentina Ljubić Tobisch:

Da.

Petar Barišić:

[To mora biti interesantno i] struci koja se bavi zaštitom, da vidite [kako je tekao proces rada], kako se nije poštivala [želja umjetnika] ili se poštivala, pa vi sad radite stvarnu restauraciju... Sad je dobra prilika da se [to] vidi, a to je, [po mom mišljenju], i vama dobro kao dokumentacija.

Sagita Mirjam Sunara:

Imamo i četvrtu grupu.

Petar Barišić:

Bit će sigurno i četvrta, možda i peta...

Sagita Mirjam Sunara:

[U četvrtu bi kategoriju spadali umjetnici poput] gospodina Diminića koji, [nakon što je vidio svoju skulpturu], kaže: "Ja bih je sad [želio vidjeti] u drugoj boji." To je problem. Takve stvari nisu dopustive, jer onda imate novi rad.

Petar Barišić:

To nije dopustivo...

Sagita Mirjam Sunara:

Ali ovdje... Ovo su stvarno velika pitanja.

Petar Barišić:

[Ovdje su dvije stvari bitne:] propadanje, dakle [skulptura treba biti] potpuno bez zaštite. I drugo, skulptura nije završena. [Nisu ugrađeni svi elementi.]

Valentina Ljubić Tobisch:

[Ovdje] je priča čista. Ovdje više nemamo što pričati o zaštiti, jer si ja kao konzervator ne mogu dopustiti da Vam nametnem svoje mišljenje o zaštiti nečega što Vi ne želite zaštititi.

Petar Barišić:

Pa naravno!

Vi, kao struka, ovdje zapravo nemate što raditi. Ja sam koncepcijski, misaono, išao na skulpturu [koja] *mora* propadati. Njezin život je propadanje! A vama je obrnuto: vaš [je posao] da *sačuvate* – da živi, a ne da propada.

Valentina Ljubić Tobisch:

Da!

Sagita Mirjam Sunara:

A ako bi se dodale [željezne] cijevi [koje nedostaju], a na skulpturi se ostavio [sloj] cinka, da li bi li Vam to bilo zadovoljavajuće rješenje?

Petar Barišić:

Ne. Onda se i te cijevi moraju ...

Valentina Ljubić Tobisch:

Moraš to homogenizirati, jer bi razlika između starih i novih dijelova bila prevelika.

Petar Barišić:

I tu patinu... Ova patina je nešto potpuno drugo.

Cink koji bi sada došao – to bi bila katastrofa. Ovo sad je nešto drugo. Ovo je nešto bijelo, fenomenalno! Ovo je dobilo predivnu patinu.

Valentina Ljubić Tobisch:

S tim da je to stvarno velika odluka.

Petar Barišić:

To je najmanji problem. To bi se, po meni, trebalo ispjeskariti. Ispjeskariti i dodati nove cijevi. [Ili] zaliti, doslovno zaliti s rastopljenom solju ili razblaženom sumpornom kiselinom, [i skulptura je] za pet dana potpuno zahrđala.

Valentina Ljubić Tobisch:

NE! Sad smo na potpuno krivom tragu.

Petar Barišić:

Da! Vratiti je na proces propadanja, jer je meni konceptijski proces propadanje.

Valentina Ljubić Tobisch:

Ja se u svakom slučaju slažem s Vašom idejom, ali se ne slažem s [Vašim prijedlogom da se skulptura] pjeskari, jer kad pjeskarite staru površinu željeza, vi je potpuno otvarate i ubrzavate proces propadanja.

Petar Barišić:

Dobro, slažem se. Trebalo bi samo vidjeti kako onda skinuti ovo, i može li se ova pocinčanost uopće skinuti bez pjeskarenja. Tu se u potpunosti slažem.

Valentina Ljubić Tobisch:

[Slažem se s Vašom idejom, ali se mora naći neka druga metoda.]

Petar Barišić:

Onda ajmo! Složio sam se s vama da ne idemo u pjeskarenje, nego da *vi* pronađete način kako to skinuti, a da ne oštetimo površinu.

Valentina Ljubić Tobisch:

Na tehnicu ćemo još raditi! (*Smijeh.*)

Sagita Mirjam Sunara:

Nakon cijele ove priče nameće [mi se sljedeći zaključak]... Tu je 38 skulptura. Stupili smo u kontakt sa šestoro autora. Kod skulptura čiji su autori preminuli, [pravo] je pitanje što [zapravo] čuvamo. Čuvamo li doista [izvornu] umjetnikovu ideju, ili se [radi o kompromisu, možda] i neželjenom? To je izazov ovoga projekta.

[A Vama] puno hvala što ste pristali doći.

Petar Barišić:

Jako mi je drago.

Sagita Mirjam Sunara:

Nemojte nam zamjeriti. Nismo mi pocinčavali! (*Smijeh.*)

Petar Barišić:

Kažem, da je do kraja [napravljena]... Pa i da je ostala ovako siva – izgleda mi izvrsno. Ova mi je patina sad izvrsna.

Ali smeta mi ovo: kad počne [izbijati hrđa]. Evo, pogledajte kako izgleda na onim dijelovima, gore na ramenu ili...

Valentina Ljubić Tobisch:

Moram Vam nešto reći. Mi smo ove dvije skulpture vidjeli prošle godine, i meni se te skulpture nikako nisu dopale. Jednostavno – nešto mi fali.

Petar Barišić:

Pa naravno, nisu se ni meni dopale! Kako će [Vam] se dopasti, kad [rad] nije do kraja [izveden].

Doslovno je bila ideja: nekakvi obrisi... Kao mete! Ali je cijeli štos bio s tim [cijevima].

Valentina Ljubić Tobisch:

Staviti je u prostor...

Petar Barišić:

Tako je! I sad se [te cijevi] suprotstavljaju... Tu je, zapravo, cijela energija. [Skulpture-mete] su služile samo kao osnova.

Petar Barišić objašnjava da su se cijevi trebale ispreplitati tvoreći gustu mrežu (isječak iz video zapisa intervjua, snimatelj: R. Vrbanus)

Valentina Ljubić Tobisch:

Da.

Petar Barišić:

[Cijevi] izlaze po još metar, dva sa svake strane... Ovo je onda doslovno *zanemarivo*. (*Pokazuje na skulpture-mete.*) Ovo bi bio samo skelet koji nosi. Tako je to zamišljeno...

Zato i je izrezano od pločevine. Inače bih onda vario kubuse, pa dao im neki oblik, pa... A ovo... Vidite da ona u profilu ne postoji.

Valentina Ljubić Tobisch:

Cijelo vrijeme mi je nešto falilo.

(Petru Barišiću zvoni mobitel.)

Petar Barišić:

Zato i kažem da je ovo bilo u prostoru. Ona je uprostorena tek onda kad [cijevi prolaze s jedne i druge strane, i ukrštavaju se ispred figura]. Ona je onda uprostorena.